

Klára Dvořáková, Svět osamělé spisovatelky. Osobnost Anny Pammrové (1860 – 1945) v korespondenci s Pavlou Moudrou. Diplomová práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2006, 104 s. + přílohy.

Posudek oponenta

Diplomová práce Kláry Dvořákové se zabývá aktuálním tématem výzkumu soudobých genderových dějin, neboť Annu Pammrovou lze považovat za významnou představitelku českého feminismu, přestože její přístup k roli mužů a žen je spíše již za hranou tehdejšího i dnešního diskursivního rámce emancipačního ženského hnutí. Pammrová patří k významným představitelkám českého feministického a theosofického myšlení v jeho historii, přesto jí dosud nebyla věnována přiměřená pozornost, na druhé straně nejde ani o osobnost zcela opomíjenou. Její reflexe byly však poměrně jednostranné – zejména v souvislosti s Otokarem Březinou, zatímco některé edice přibližovaly i samotnou Annu Pammrovou.

Diplomantka ve své práci po úvodním seznámení s pramennou a literární základnou přistoupila k tématu své práce na základě promyšlené, logické struktury, kterou naplnila i konkrétním a zajímavým obsahem. Nepochybně jde o dosud nejvýznamnější text vztahující se k Pammrové a její tvorbě, přičemž je nutné ocenit, že Klára Dvořáková skutečně dokázala vystihnout podstatné základní myšlenkové postoje této projektantky „Antievaismu“. To není vůbec jednoduché, neboť Pammrové práce v mnohém její skutečné myšlenky zastírají, což lze nejlépe dokumentovat na rozdílnosti jejich publikovaných studií, jež právě spíše maskují podstatu jejího myšlení, a korespondence – zejména s Pavlou Moudrou, kde je poměrně otevřená. Zatímco v publikovaných textech víceméně Anna Pammrová patří do dobového diskursu emancipačního, mírového a antivivisekčního hnutí, které reprezentuje vedle ní např. právě Pavla Moudrá, ve své korespondenci definici feminismu výrazně narušuje. Tuto skutečnost diplomantka plně postihla.

Složitější je otázka Pammrové vztahu k theosofii, východním filosofiím a okultismu, který ji nesporně také výrazně ovlivnil. Tuto stránku myšlení Anny Pammrové Klára Dvořáková zmiňuje, zasloužila by si však mnohem podrobnější

studium. Zasazení do dobového kontextu spiritismu a okultismu by jí v budoucnosti mohlo usnadnit – vedle dnešní okultistické literatury – například použití práce Emanuela Rádla Západ a Východ (Praha 1925), kde lze najít i základní informace o tehdejší theosofii a jejích nejvýznamnějších představitelkách Heleně Petrovně Blavatské a Anně Besantové, s nimiž Annu Pammrovou mnohé spojuje – obě např. brzy opustily své muže, Blavatská se později dokonce – přes zplození syna – vydávala za neposkvrněnou pannu. Blavatské práce Isis unveiled (1877) je také považována za jakousi bibli spiritismu (theosofické dogma), Besantová pak mj. věřila, že Kristus ve svém předchozím životě byl ženou. Bez celého theosofického kontextu, zahrnujícího i názory Nietzscheho či Březiny, nebude Pammrovou zřejmě možné plně vyložit v tom směru, kde je myšlenkově původní a kde vychází z tradic indické filosofie a jí ovlivněného evropského spiritismu. Její výjimečnost v českém prostředí nutně nemusí znamenat odlišnost od základních proudů spiritismu. Tento komparativní úkol, jenž by se také musel ptát po souvislostech radikálního feminismu a theosofie a okultismu, jemuž se Pammrová věnovala například na Havlově, však výrazně překračuje to, co bychom od diplomové práce měli očekávat. Lze ho vnímat spíše jako návod na to, kam by téma do budoucna šlo rozvinout při případných úvahách o publikování některých částí (v tom případě by bylo vhodné také více dbát na rétorické možnosti češtiny).

Diplomantka se vedle samotného hlavního textu také s pramennou i literární základnou svého díla vyrovnala na kvalitní úrovni, jisté výhrady lze mít k uspořádání použitých zdrojů v soupise pramenů a literatury. Svou zamýšlenou funkci plně plní přílohy práce.

Přes výše uvedené dílčí připomínky považuji diplomovou práci Kláry Dvořákové za cenný přínos k poznání českého radikálního feminismu. **Doporučuji ji s potěšením k obhajobě a hodnotím známkou výborně.**

doc. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr., v. r.

Radošovice 2. 8. 2006